

Art i Esport a Barcelona'92 (II)

Arte y Deporte en Barcelona'92 (II)

Dr. R. Balius Juli

Sens dubte les dues manifestacions artístiques més importants foren les dedicades a **Art i Esport a Catalunya**, organitzada per la Generalitat de Catalunya i a **L'Esport a la Grècia Antiga – la gènesi de l'olimpisme** patrocinada per la Fundació “la Caixa”.

Art i Esport a Catalunya, presentada al Palau Robert, fou una exposició de pintura, escultura i dibuix, cartellisme i fotografia, de la qual ja hem comentat l'interès de les col·leccions de cartells i fotografies. La pintura recollida un reduït, encara que escollit, conjunt d'obres capdals de l'art esportiu del nostre país. De **Ramon Casas**, l'aquarel·la **La ciclista** (1899-1900) i el famós oli **Ramon Casas i Pere Romeu en un Tandem** (1897); de **Salvador Dalí**, **l'Atleta Còsmic** (1968) i el **Retrat de Jaume Miravittles vestit amb la samarreta de l'Unió Esportiva de Figueres** (1923); d'**Antoni Tapies** l'obra recent **Taijiquan** (1991); de **Jordi Alomà**, el **Naixement de l'Olimpisme** (1988) i la sèrie de sis litografies **Catalunya Olímpica** (1992), encarregada per la Generalitat. La col·lecció d'escultura estava formada per el **Torso de jinete** (1929), bronze de **Pau Gargallo**; **Le boxeur** (1925), petit bronze del català de Banyuls **Aristide Maillol**; **L'atleta**, bronze de **Josep Clara**; **Foot & Ball** (1974), pedra i fusta de **Josep M. Subirachs**; **Hockey** (1988), bronze d'**Eudald Serra**; **Bandera Olímpica** (1987/88), marbre de **Joan Mora**; **Basquet i Rem** (1987), bronzes de **Rosa Serra**; i el poema objecte **Futbol** (1986) d'en **Joan Brossa**. El dibuix estigué representat per el **Monument a les Olimpíades de Mèxic** (1968) i **Seül-Barcelona**

Sin duda las dos manifestaciones artísticas más importantes fueron las dedicadas a **Arte y Deporte en Cataluña**, organizada por la Generalitat de Catalunya y a **El Deporte en la Grècia Antigua – la gènesi del olimpismo** patrocinada por la Fundació “la Caixa”.

Arte y Deporte en Cataluña, presentada en el Palau Robert, fue una exposición de pintura, escultura y dibujo, cartelismo y fotografía, de la cual ya hemos comentado el interés de las colecciones de carteles y fotografías. La pintura recogía un reducido, aunque escogido, conjunto de obras representativas del arte deportivo de nuestro país. De **Ramón Casas**, la acuarela **La ciclista** (1899-1900) y el famoso óleo **Ramón Casas y Pere Romeu en un Tandem** (1897); de **Salvador Dalí**, **El Atleta Còsmico** (1968) y el **Retrato de Jaume Miravittles vestido con la camiseta de l'Unió Esportiva de Figueres** (1923); de **Antoni Tapies** la obra reciente **Taijiquan**, (1991); de **Jordi Alomà**, el **Nacimiento del Olimpismo** (1988) y la serie de seis fotografías **Catalunya Olímpica** (1992), encargada por la Generalitat. La colección de escultura estaba formada por el **Torso de jinete**, (1929) bronce de **Pau Gargallo**; **Le boxeur** (1925), pequeño bronce del catalán de Banyuls **Aristide Maillol**; **El Atleta**, bronce de **Josep Clara**; **Foot & Ball** (1974), piedra y madera de **Josep M. Subirachs**; **Hockey** (1988), bronce de **Eudald Serra**; **Bandera olímpica** (1987/88), mármol de **Joan Mora**; **Baloncesto y Remo** (1967), bronces de **Rosa Serra**; i el poema objeto **Fútbol** (1986) de **Joan Brossa**. El dibujo

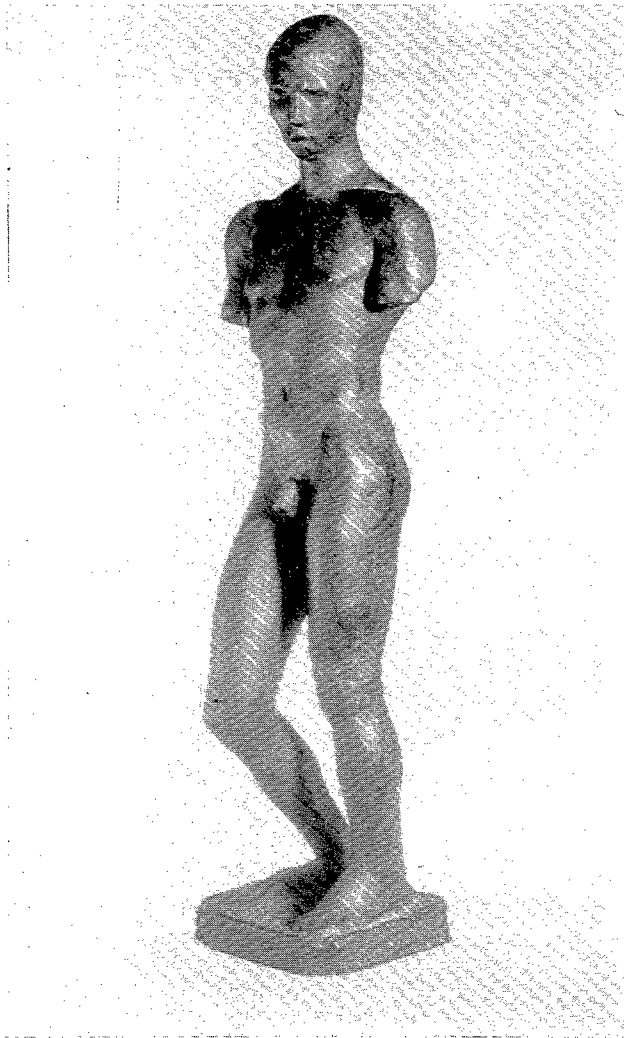

Fig. 1: ARISTIDE MAILLOL "Le boxeur"; bronze, 1925.
Fig. 1: ARISTIDE MAILLOL "Le boxeur"; bronze, 1925.

(1991) de **Josep M. Subirachs** i per dues obres extraordinàries de joventut de **Pablo Picasso**: **Escenes d'esgrima** (1899/1900), dibuix a llapis Conté i **El boxador**, (1899/1900), apunt a ploma insòlit pel estil utilitzat per l'artista.

Sis autors –**Jordi Benito, Tom Carr, Pep Duran, Ramon Guillem, Xavier Manuens i Pere Noguera**– presentaven sengles obres, en el jardí del Palau Robert. Eren escultures amb idees noves de gran modernitat, d'estètica i tècniques no convencionals.

El Palau Macaya albergà l'exposició **L'Esport a la Grècia Antiga – la gènesi de l'Olimpisme**, dissenyada en cinc grans apartats –el joc, el gimnàs, els festivals, les disciplines esportives i la victòria– representats per quasi tres-centes obres procedents de quaranta-set museus d'Europa i Amèrica. Es tractava d'una veritable recreació dels Jocs

estuvo representado por el **Monumento a las Olimpiadas de México** (1968) y **Seul-Barcelona** (1991) de **Josep M. Subirachs** y por dos obras extraordinarias de juventud de **Pablo Picasso**: **Escenas de esgrima** (1899/1900), dibujo a lápiz Conté, y **El boxeador**, (1899/1900), apunte a pluma insólito por el estilo utilizado por el artista.

Seis autores –**Jordi Benito, Tom Carr, Pep Duran, Ramón Guillem, Xavier Manuens y Pere Noguera**– presentaban sendas obras en el jardín del Palau Robert. Eran esculturas con ideas nuevas de gran modernidad, de estética y técnicas no convencionales.

El Palau Macaya albergó la exposición **El Deporte en la Grecia Antigua – la génesis del Olimpismo**, diseñada en cinco grandes apartados –el juego, el gimnasio, los festivales, las disciplinas deportivas y la victoria– representados por casi trescientas obras, procedentes de cuarenta y siete museos de Europa y América. Se trataba de una verdadera recreación de los Juegos del mundo griego. Junto a extraordinarias maquetas de los

Fig. 2: SALVADOR DALÍ "Jaume Miravittles vestit amb la samarreta de l'Unió Esportiva de Figueres"; oli sobre tela, 1923.
Fig. 2: SALVADOR DALÍ "Jaume Miravittles vestido con la camiseta de l'Unió Esportiva de Figueres"; óleo sobre tela, 1923.

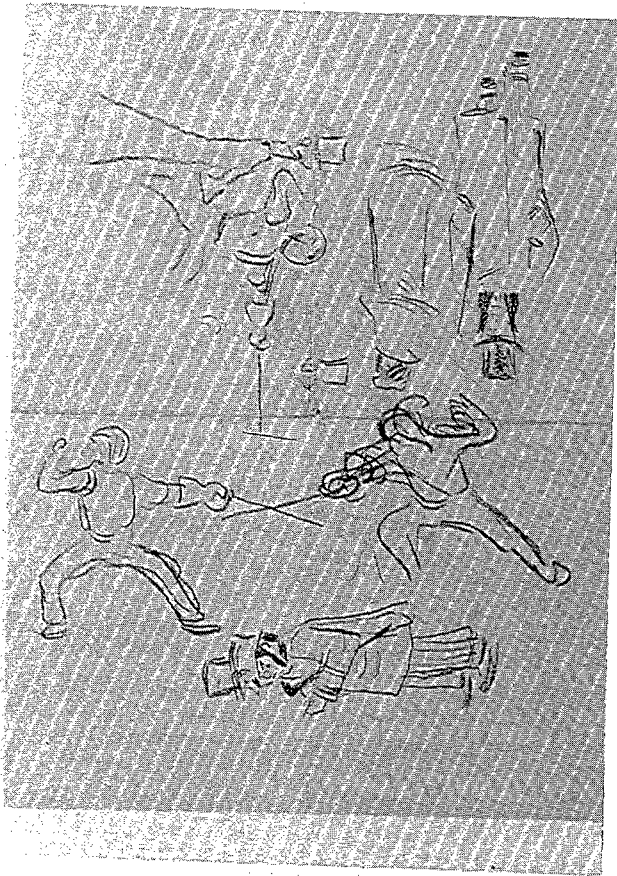

Fig. 3: PABLO PICASSO "Escenas d'esgrima"; llapis conté, 1899-1900.

Fig. 3: PABLO PICASSO "Escenas de esgrima"; lápiz Conte, 1899-1900.

del món grec. Junt a extraordinàries maquetes que reconstrueixen els principals recintes i instal·lacions dels Jocs de la Grècia Antiga, es podien contemplar nombroses estatués de bronze o marbre i vasos de ceràmica bellament decorats amb motius esportius, realitzats la majoria en anys abans de Crist. A part el valuós contingut de la mostra, hem de destacar la rigürositat científica amb que va estar organitzada y especialment el seu caràcter didàctic. De la contemplació d'aquesta exposició, es desprèn un missatge de cultura i de pau que, unit a l'esport prefigura el Moviment Olímpic.

Altres exposicions de temàtica esportiva

En el Museu de l'Esport es presentà la col·lecció de cinquanta litografies i serigrafies de la **Suite Olympic Centennial**, realitzada com el seu nom indica, en motiu del proper Centenari del Comitè Internacional Olímpic. Són obres la majoria d'a-

Juegos de la Grecia Antigua, se podían contemplar numerosas estatués de bronze o mármol y vasos de cerámica bellamente decorados con motivos deportivos, realizadas la mayoría en años anteriores a Cristo. A parte el valioso contenido de la muestra, hemos de destacar la rigürosidad científica con que fue organizada y especialmente su carácter didáctico. De la contemplación de esta exposición, se desprende un mensaje de cultura y de paz que, unido al deporte prefigura el Movimiento Olímpico.

Otras exposiciones de temática deportiva

En el Museu de l'Esport se presentó la colección de cincuenta litografías y serigrafías de la **Suite Olympic Centennial**, realizada como su nombre

Fig. 4: PABLO GARGALLO "Tors de genet"; bronze, 1929.

Fig. 4: PABLO PICASSO "Torso de jinete"; bronze, 1929.

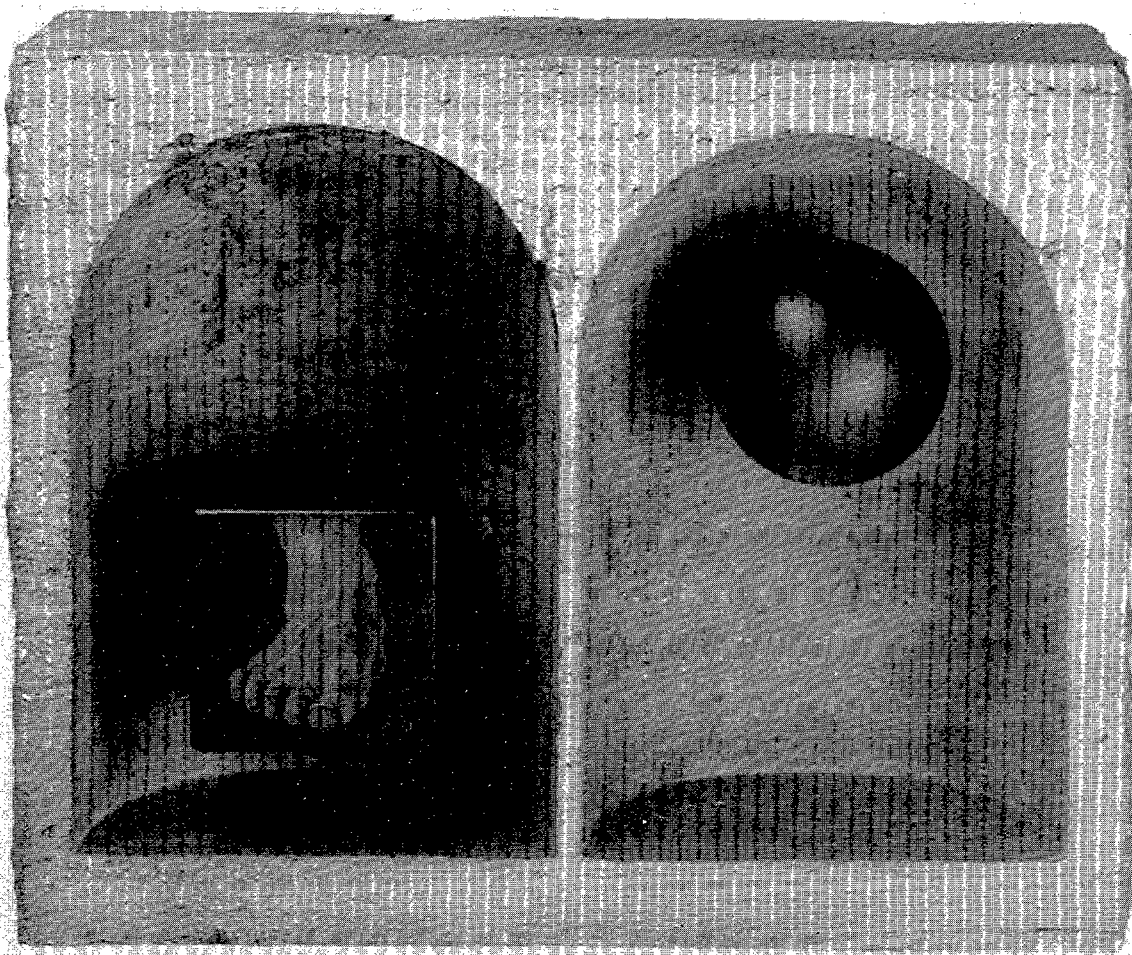

Fig. 5: JOSEP M. SUBIRACHS "Foot and BALL"; pedra i fusta, 1974.

Fig. 5: JOSEP M. SUBIRACHS "Foot and BALL"; piedra y madera, 1974.

vanguardia, d'autors importants de diverses tendències artístiques i de diferents nacionalitats, els originals de les quals pertanyen al Museu Olímpic de Lausanne. Unicament la meitat de la sèrie està dedicada a temes esportius.

També en el Museu de l'Esport s'exhibí la **IV Biennial Internacional d'Esportistes en l'Art-1992**. Aquesta edició estava dedicada a recollir treballs de pintura, dibuix i escultura dels propis esportistes que participaven als Jocs Olímpics de Barcelona. El Premi d'Honor fou pel judoka **Joaquín Ruiz** (Espanya), mentre que els tres primers premis correspongueren respectivament al corredor de bobs **Liston Donneal** (Puerto Rico), a la regatista **Ma. José Álvarez** (Espanya) i a l'atleta **Branco Bratanow** (Bulgaria).

Una exposició institucional denominada **Vocació esportiva d'un poble**, completava les mostres

indica, con motivo del próximo Centenario del Comité Internacional Olímpico. Son obras la mayoría de vanguardia, de autores importantes de diversas tendencias artísticas y de diferentes nacionalidades, los originales de las cuales pertenecen al Museo Olímpico de Lausanne. Unicamente la mitad de la serie está dedicada a temas deportivos.

También en el Museo de l'Esport se exhibió la **IV Bienal Internacional de Deportistas en el Arte-1992**. Esta edición estaba dedicada a recoger trabajos de pintura, dibujo y escultura de los propios deportistas que participaban en los Juegos Olímpicos de Barcelona. El Premio de Honor fue para el judoka **Joaquín Ruiz** (España), mientras que los tres primeros premios correspondieron respectivamente al corredor de bobs **Liston Donneal** (Puerto Rico), a la regatista **M^a. José Álvarez** (España) y al atleta **Branco Bratanow** (Bulgaria).

del Museu de l'Esport. Es tractava d'un acurat i selecte recull de fotografies, material esportiu, trofeus històrics, documents, cartells, etc., distribuïts en cinc espais: vocació olímpica de Catalunya, antecedents històrics de l'esport a Catalunya, Catalunya capdavantera d'Espanya (l'associacionisme), els mitjans de comunicació i les grans fites esportives. És de lloar l'elegància, bellesa i caràcter didàctic d'aquesta exposició, que en poc espai permet al visitant copsar la importància de l'esport català de tots els temps.

Després de sis anys d'absència i quan sospitavem la desaparició definitiva, es presentà, no sens dubtes i inseguretats, la **X Bienal Internacional del Deporte en las Bellas Artes**, organitzada pel Consejo Superior de Deportes en els locals del Centre Cultural Tecla Sala de l'Hospitalet. La participació fou nombrosa, encara que segons sembla moltes obres d'autors ja premiats en anteriors biennals, ho feien fora de concurs. S'otorga el Gran Premi al pintor **Rafael Bartolozzi**, mentre que el primer premi de pintura fou per **Julio Pomar** i el de dibuix per **Peter Sceranka**. El CIO adquirí algunes obres destinades al Museu de Lausanne de **Rosa Serra, Joan Mora, Antonio Fortun, Isabel Villar, Julio Pomar** d'entre d'altres.

El Museu Etnològic organitzà una exposició sobre **El joc de pilota al Mèxic pre-colombí i la seva supervivència a l'actualitat**, amb la qual es pretenia commemorar dos esdeveniments de l'any 1992: el Cinqué Centenari del descobriment d'Amèrica i els Jocs Olímpics de Barcelona. L'exposició estava dividida en dues parts: la primera dedicada als jocs de pilota pre-hispànics, estava formada per testimonios arqueològics procedents del Museo Nacional de Antropología de México i la segona per peces etnològiques contemporànies, referents als jocs de pilota actuals. Dues maquetes del més gran i perfecte camp de joc de pilota de la cultura maia i uns vídeos molt demostratius del joc actual, eren un magnífic complement de la mostra.

S'ha dit que Barcelona'92 ha estat l'Olimpiada i els Jocs Olímpics del disseny. En una gran exposició organitzada per Olimpiada Cultural i el COOB'92 a les Drassanes, es presentà el **Disseny Olímpic a Barcelona'92**. Fou una exhaustiva mostra de disseny de la imatge institucional, com els logotips de la candidatura, olímpic, paralímpic i Olimpiada Cultural i les mascotes (Cobi, Petra i Nosi); de disseny promocional com cartells, segells, publicacions, vestuari, senyalització, etc.; de disseny de l'equipament esportiu com la torxa, el pebeter, les medalles, els podis, etc.; de disseny comercial de les empreses col·laboradores, patrocinadores i licenciatàries; i de disseny cultural com llibres i cartells d'exposicions i de espectacles programats durant els quatre anys de l'Olimpiada de Barcelona, així com diversos objectes i elements arquitectònics utilitzats en les cerimònies d'inauguració i de cloenda. Era un impressionant conjunt

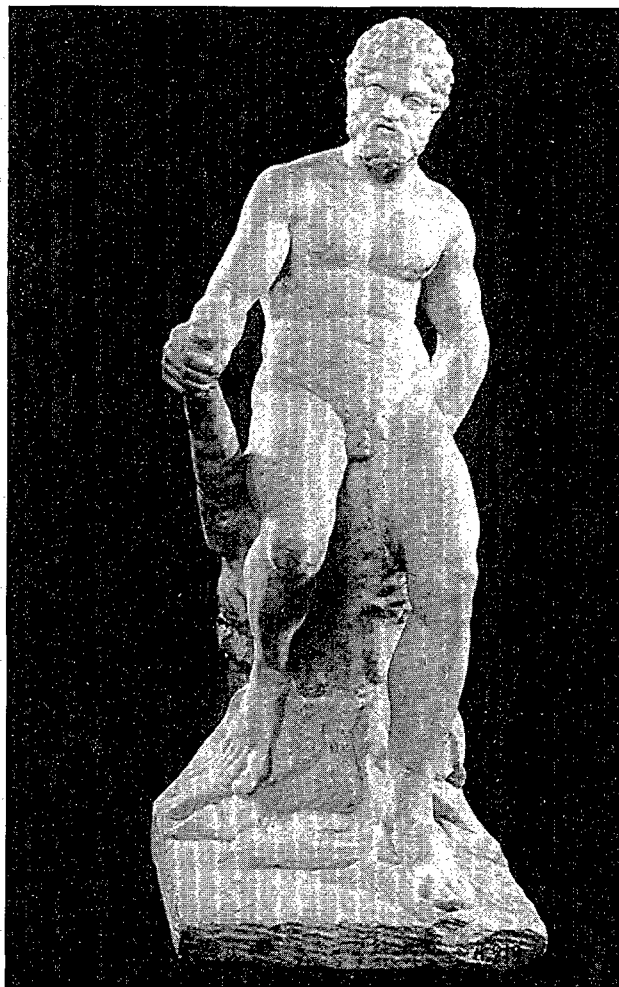

Fig. 6: "Estatueta d'un Hèracles assegut"; còpia romana del s. II d.C.

Fig. 6: "Estatuilla de un Heracles sentado"; copia romana del s. II d.C.

Una exposició institucional denominada **Vocación deportiva de un pueblo**, completaba las muestras del Museu de l'Esport. Se trataba de un cuidado y selecto conjunto de fotografías, material deportivo, trofeos históricos, documentos, carteles, etc., distribuidos en cinco espacios: vocación olímpica de Cataluña, antecedentes históricos del deporte en Cataluña, Cataluña adelantada de España (el asociacionismo), los medios de comunicación y los grandes hitos deportivos. Es de alabar la elegancia, belleza y carácter didáctico de esta exposición, que en poco espacio, permite al visitante captar la importancia del deporte catalán de todos los tiempos.

Después de seis años de ausencia y cuando sospechábamos la desaparición definitiva, se pre-

Fig. 7: "Figurilla antropomorfa"; preclàssic tardà (600-100 a.C.).

Fig. 7: "Figurilla antropomorfa"; preclàssic tardí (600-100 a.C.).

d'obres de disseny, que demostrava l'esforç dels organitzadors envers l'originalitat.

Es necessari assenyalar que en moltes de les iniciatives anteriorment ressenyades, els organitzadors tingueren el suport d'Olimpiada Cultural.

Hem d'esmentar per ser complets, la col·locació en espais públics de dues obres de l'escultora olotina **Rosa Serra**. Una d'elles, **Atletes**, es una peça de grans dimensions en marbre de Carrara, que representa l'esforç dels esportistes en una cursa de velocitat, ha estat situada en el Centre d'Alt Rendiment de Sant Cugat del Vallès; l'altre anomenada **Lampadofor** (el que porta la llum), mostra un tors atlètic amb una torxa a la mà dreta. Aquesta última escultura fou inaugurada al poble de L'Esca, en ocasió de la arribada a les seves platges de la flama sagrada d'Olimpia.

sentó, no sin dudas e inseguridades, la **X Biental Internacional del Deporte en las Bellas Artes**, organizada por el Consejo Superior de Deportes en los locales del Centro Cultural Tecla Sala de l'Hospitalet. La participación fue numerosa, aunque según parece muchas obras de autores ya premiados en anteriores bienales, lo hacían fuera de concurso. Se otorgó el Gran Premio al Pintor **Rafael Bartolozzi**, mientras que el primer premio de pintura fue para **Julio Pomar** y el de dibujo para **Peter Sceranka**. El CIO adquirió algunas obras destinadas al Museo de Lausanne de **Rosa Serra, Joan Mora, Antonio Fortun, Isabel Villar, Julio Pomar** entre otros.

El Museo Etnológico organizó una exposición sobre **El juego de pelota en el México precolombino y su supervivencia en la actualidad**, con la cual se pretendía conmemorar dos acontecimientos del año 1992; el Quinto Centenario del descubrimiento de América y los Juegos Olímpicos de Barcelona. La exposición estaba dividida en dos partes: la primera dedicada a los juegos de pelota prehispánicos, estaba formada por testimonios arqueológicos procedentes del Museo Nacional de Antropología de México y la segunda por piezas etnológicas contemporáneas, referentes a los juegos de pelota actuales. Dos maquetas del mayor y más perfecto campo de juego de pelota de la cultura maya y unos vídeos muy demostrativos del juego actual, eran un magnífico complemento de la muestra.

Se ha dicho que Barcelona'92 ha sido la Olimpiada y los Juegos Olímpicos del diseño. En una gran exposición organizada por Olimpiada Cultural y el COOB'92 en las Atarazanas, se presentó el **Diseño Olímpico en Barcelona'92**. Fue una exhaustiva muestra de diseño de la imagen institucional, con los logotipos de la candidatura, olímpico, paralímpico i Olimpiada Cultural y las mascotas (Cobi, Petra y Nos); de diseño promocional como carteles, sellos, publicaciones, vestuario, señalización, etc.; de diseño del equipamiento deportivo como la antorcha, el pebetero, las medallas, los podios, etc.; de diseño comercial de las empresas colaboradoras, patrocinadoras o licenciatarias; y de diseño cultural como libros y carteles de exposiciones, de espectáculos programados durante los cuatro años de la Olimpiada de Barcelona, así como diversos objetos y elementos arquitectónicos utilizados en las ceremonias de inauguración y de clausura. Era un impresionante conjunto de obras de diseño, que demostraba el esfuerzo de los organizadores en pro de la originalidad.

Es necesario señalar que en muchas de las iniciativas anteriormente señaladas, los organizadores tuvieron la ayuda de Olimpiada Cultural.

Para ser completos hemos de citar, la colocación en espacio públicos de dos obras de la escultora olotina **Rosa Serra**. Una de ellas, **Atletas**, una pieza de mármol de Carrara de grandes dimensio-

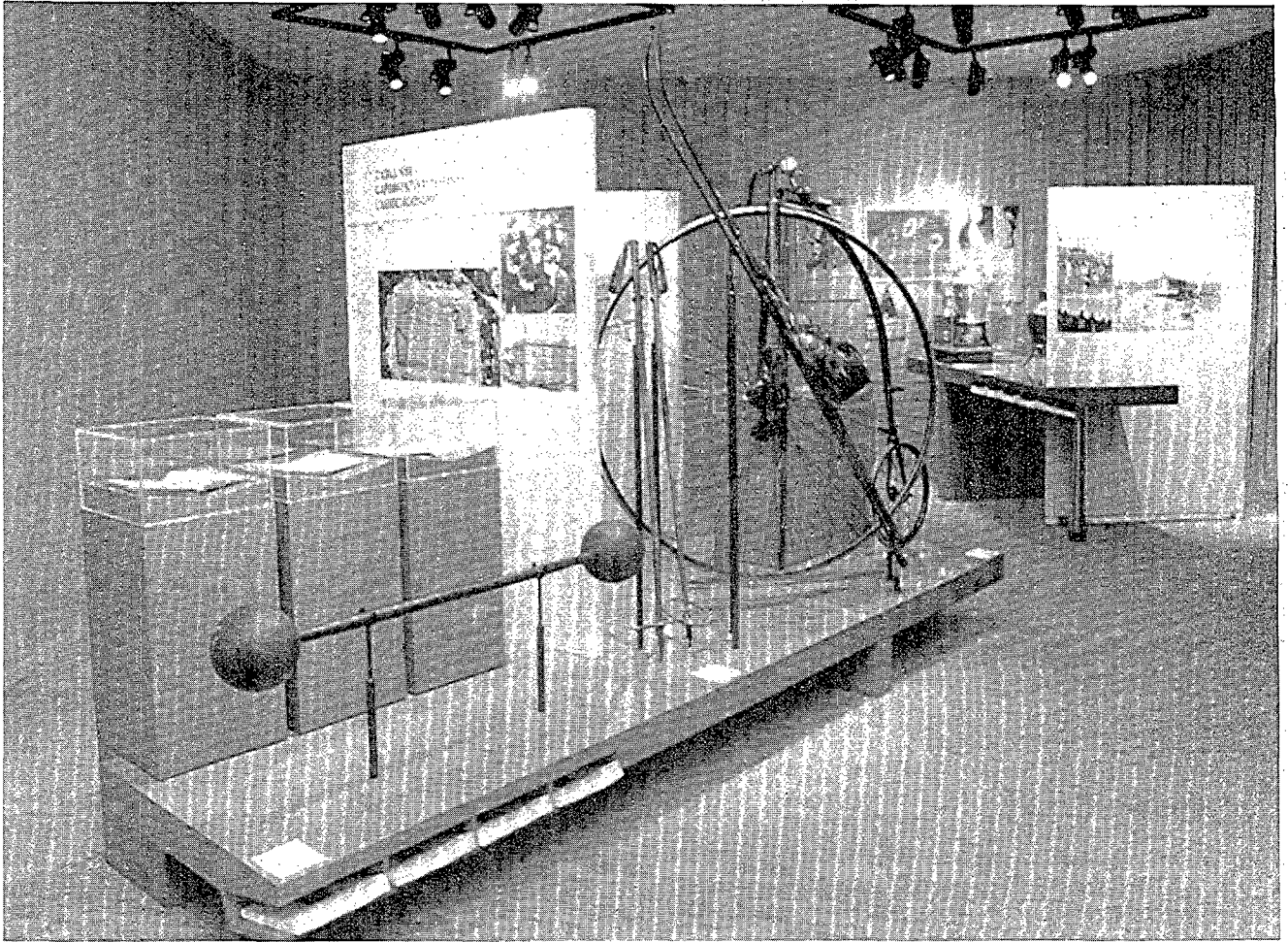

Fig. 8: "Figuració esportiva d'un poble" (detall); Museu de l'Esport, 1992.
 Fig. 8: "Figuración deportiva de un pueblo" (detalle); Museu de l'Esport, 1992.

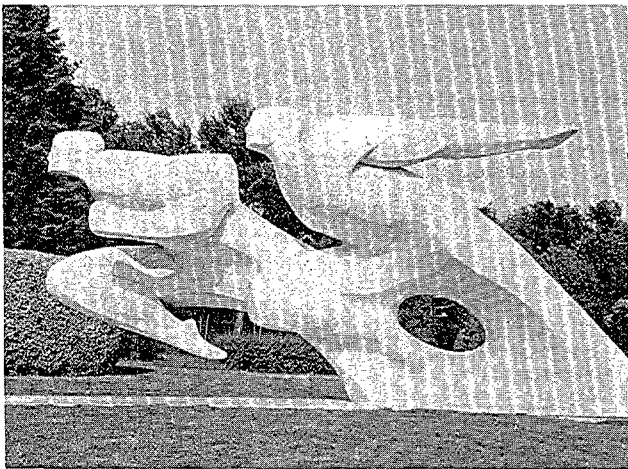

Fig. 9: ROSA SERRA "Atletes"; marbre de Carrara, 1992.
 Fig. 9: ROSA SERRA "Atletas"; mármol de Carrara, 1992.

nes, que representa el esfuerzo de los deportistas en una carrera de velocidad, ha estado situada en el Centro de Alto Rendimiento de Sant Cugat del Valles; la obra denominada **Lampadóforo** (el que lleva la luz), muestra un torso atlético con una antorcha en la mano derecha. Esta última escultura fue inaugurada en el pueblo de L'Escala, en ocasión de la llegada a sus playas de la llama sagrada de Olimpia.

Cerca del INEF de Barcelona, dentro de la anilla olímpica de Montjuic, se ha reproducido parte de la peana que sustentaba en Olimpia el carro del barcelonés **Lucius Minicius Natalis**, ganador de la carrera de carros de la 227 Olimpiada de la Antigua Grecia. La obra se realizó con la reproducción de las piedras que ha podido encontrar, estudiar y moldear en Olimpia el profesor **Frederic Pau Ve-**

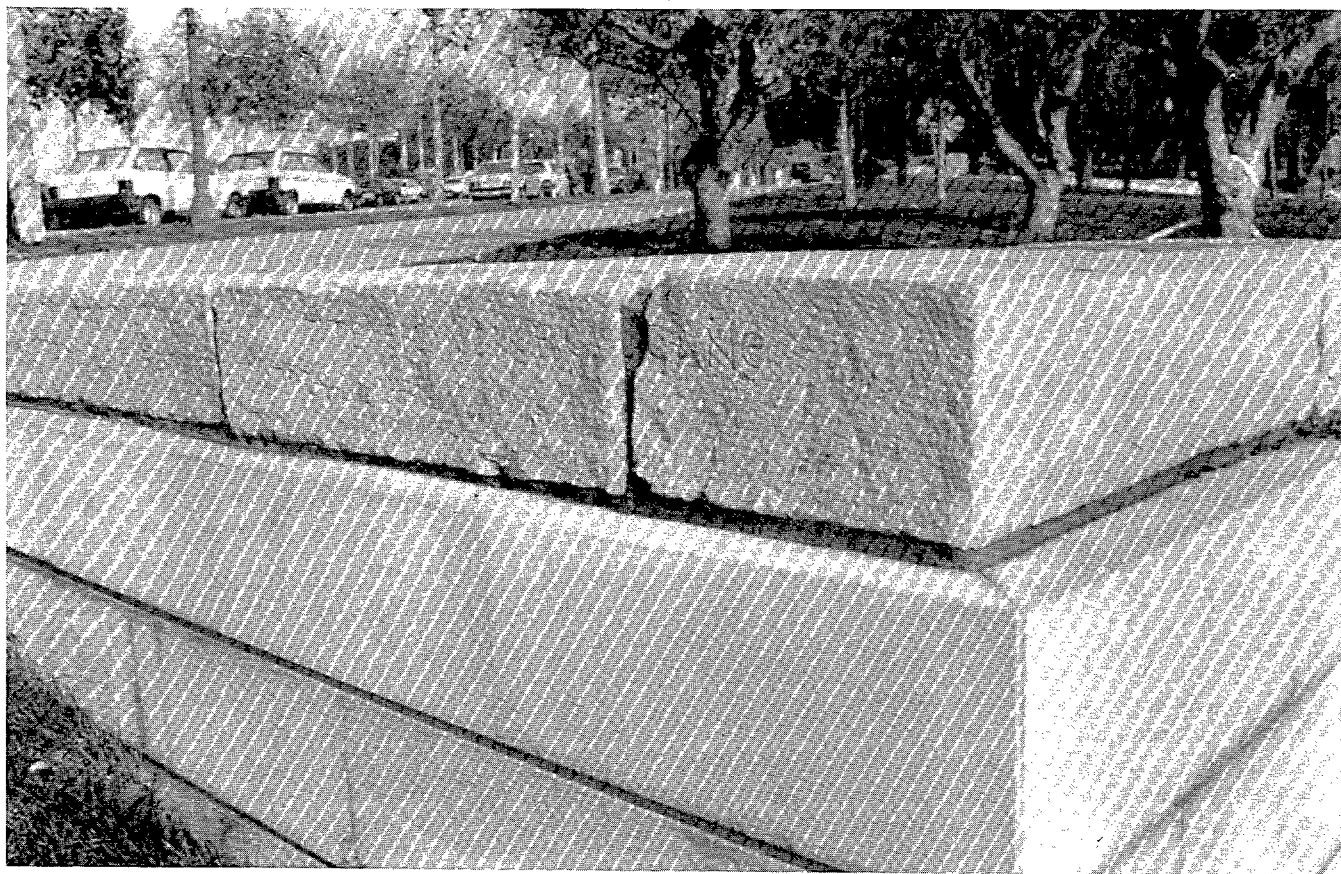

Fig. 10: Reproducció del monument que commemora a Olímpia la victòria del barceloní, LUCIUS MINICIUS NATALIS.

Fig. 10: Reproducción del monumento que conmemoraba en Olímpia la victoria del barcelonés, LUCIUS MINICIUS NATALIS.

Prop de l'INEF de Barcelona, dins de l'anella olímpica de Montjuïc, s'ha reproduït part de la peanya que sustentava a Olímpia el carro del barceloní **Lucius Minicius Natalis**, guanyador de la carrera de carros de la 227 Olimpíada de l'Antiga Grècia. L'obra s'efectuà amb la reproducció de les pedres que ha pogut trobar, estudiar i emmotllar a Olímpia el professor **Frederic Pau Verrié**, on acudí per encàrrec de la Secretarià General de l'Esport de la Generalitat. Frontalment pot llegir-se quasi totalment la llegenda que presidia l'antic monument (El general L. Minicius Natalis que en l'Olimpíada 227 guanyà la carrera de carros, donà el carro vencedor al santuari. Fou Pretor i Procònsul de Líbia). Unes oliveres donen caliu i ambientació clàssica a l'indret, recordan el passat olímpic de Barcelona.

rrier, a donde acudió por encargo de la Secretaria General de l'Esport de la Generalitat. Frontalmente puede leerse la leyenda que presidía el antiguo monumento (El general L. Minicius Natalis que en la Olimpíada 227 ganó la carrera de carros, donó el carro vencedor al santuario. Fue Pretor y Proconsul de Líbia). Unos olivos proporcionan ambientación clásica al lugar, recordando el pasado olímpico de Barcelona.